

és mosolygott. A lány összekulcsolta tarkóján kezeit, hegyes könyökből, testének minden sarkából és szögletéből, mint lehasított kődarab éles szegleteiből, apró szikrák csaptak elő. Tovább énekelt:

„Az Alessia, mikor Sebastianban kikötött“

A fiú tápanyitott szemekkel hajolt az asztalra. De most már egyenesen Hull arcába bámult. S akik jobbra és balfelé ültek tőle, önkénytelenül mind reáfigyeltek most. Aztán valamennyien csak őt bámulták. Hull nyugtalankodni kezdett. Kihúzta magát, az asztalra meredt. A pillantások mereven és ellenségesen tapadtak reá, mintha megkövetelnék, hogy nézzen farkasszemet velük, mert ezt éppen tőle el is várják. A fiú mélyen lélekzett és ültében a falnak dőlt. Pillantása még mindig Hull szájára tapadt.

Hull csakugyan látta már egyszer ezt a fiút, reggel, a kikötőben.

Éppen szónokolni kezdett Hull, mikor Kedennek odaszólt valamit a fiúnak, aki összeráncolt homlokkal, kedvetlenül nagyta el a söntést. A küszöbön tétován megállt még, mintha remélné, hogy visszahívják. Azután lerohant a part felé s befordult azon a keskeny ösvényen, melyet csak az idevalósiak ismertek és használtak, a szirttek között. Léptei mögött a sötétben esőtől jóllakottan ásitozott a tengen. Csak itt-ott villant meg egy-egy szirt körül valami fehér tajték.

(Folyt. köv.)

Anna Seghers

Figyelő

A drágaság elleni küzdelem

„Az árak állandó emelkedése közepette közvéleményünk világosan látja, hogy az üzének, haszonlesők, egyes gyárosok és nagykereskedők zavartalanul gazdagodnak a széles fogyasztó tömegek rovására. A drágaság kérdése nemcsak jelentős gazdasági, hanem sokkal súlyosabb társadalmi kérdéssé vált . . .“ POLITIKA, 1940. IV. 25.

A drágaság elleni harc a közérdeklődés homlokterében áll. Után, üzletben, piacon, kávéházban, gyűlésen, az ujságok és folyóiratok hasábjain állandó téma. Mindenki panaszkodik: a pénzember, a gyáros, a nagykereskedő, a földbirtokos, a szaladgáló kisember, a hivatalnok, a munkás, a paraszt. A hullámok mind nagyobbak és nagyobbak, megszüntetni, megállítani senki sem képes.

Mindenki az árak emelkedésére panaszkodik, pedig ez a jelenség nem bír olyan nagy fontossággal, amilyennel illetik. Hiszen volt már máskor is 400 dinár a búza és a panasz nem volt olyan nagy, mint ma. A kérdés magvát az árak színvonala csak részben érinti. Ha az árak emelkednek és ugyanakkor a munkabér is hasonló mértékben emelkedik, nincs semmi baj, illetve semmivel több baj, mint azelőtt. Sőt előfordulhat kivételesen az a helyzet is, hogy az árak

emelkednek és olcsóság van, t. i. ha a munkabérek még nagyobb mértékben emelkednek.

A lényeg tehát az árak és a munkabérek egymáshoz való viszonyában rejlik. Véleményünket a drágaságról ez a két tényező határozza meg. A pénzben kifejezett ár csak egyik kísérő jelensége a beálló változásoknak és korántsem okozója a bajnak. Az 1928-1933 között lezajlott gazdasági világválság idején pl. az árak estek, de a munkabérek és általában a kereseti lehetőségek sokkal nagyobb mértékben csökkentek és ezért akkor is — az áresések ellenére — drágaságról beszéltek az emberek.

A kérdés lényegét érinti és ezért ki kell kutatnunk, mitől függ az árak és a munkabérek színvonala. Két tényező jön itt számításba: az árúk és a munkaerő tulajdonosainak, a tőkés és a munkásosztály egymáshoz való viszonya a döntő. Ha a tőkés osztálynak, osztályszervezetei útján sikerül a munkásság munkabérét alacsony színvonalon tartani, ugyanakkor pedig a forgalomba bocsájtott árúk árait felemelni, romlik a dolgozók gazdasági helyzete és drágaságról kell beszélni. És fordítva: ha a dolgozóknak osztályszervezeteik által sikerül béreik emelését kikényszeríteni, ugyanakkor pedig az árakat is a volt színvonalon tartani (ami csaknem lehetetlenség), olcsóság lép fel.

A dolgozók harca a magasabb munkabérért olyan régi, amilyen régi az osztálytársadalom. A harcban alkalmazott módszerek közül legjobban a szervezett, egyöntetű fellépés bizonyult hatásosnak. Ezt a szellemet fejlesztik és tartják életben a dolgozók osztályharcos szervezetei, érthető tehát, hogy a tőkés osztály minden eszközzel azok beszüntetésén fáradozik. Elsősorban azért, mert ezek a szervezetek minden olyan intézkedést, amely a dolgozó tömegek kárára menne, idejekorán észrevesznek, a köztudatba dobnak és harcolnak ellenük. Az osztályszervezetek épsége és sérthetetlensége tehát a dolgozó osztályok elsőrangú életérdeke. Korunk nagy igazságtalanságai közé tartozik, hogy sok európai államban sikerült a tőkés osztálynak a dolgozók osztályharcos szervezeteit erőszakos eszközökkel felfüggeszteni. Ilyen országokban a dolgozók más eszközökhöz kénytelenek folyamodni, hogy létérdeküket megvédjék.

A drágaság akkor kezdődik, amikor a társadalom túlnyomó többségét képező dolgozó osztályok kénytelenek életszínvonalukat csökkenteni. Az életszínvonal leszállításában van bizonyos fokozatosság: Először, le kell mondani a szórakozásról, a mozi-ról, színház-ról, újságról, könyvről, rádióról — fel kell tehát számolni az u. n. kultúréletet. Ha a drágaság fokozódik, olcsóbb lakásba kell költözni, kevesebb ruhát és cipőt venni és foltozni a régit. Végül kevesebb kosárpénzt adni a feleségnek, azaz csökkenteni a kenyér-, liszt-, hús-, cukor- és vaj-adagot.

Mi minden következik ebből?

A kulturális élet igényeiről való lemondás sivárrá teszi nem csak a hétköznapot, hanem az ünnepet is. Fokozott tájékozatlanság az élet nagy kérdéseiben és a hétköznapok mindenkori eseményeiben. Az olcsóbb lakás természetesen rosszabb: a falak nedvesek, a kályha nem fűt, a levegő füledt, az ételszag átjárja a szobát, ahol többen

alszanak. Ebből tüdőbaj, gyomorbetegség, reuma és lábfagyás következik. A ruha és lábbeli hiánya is ilyen irányban hat. Mindezt betetőzi az ízetlen és tartalmatlan táplálék.

Mivel több emberrel történik ez meg, annál inkább *társadalmi* jelentőségű kérdés a drágaság és annál inkább foglalkozik vele a nyilvánosság. Csak természetesen nem mindig szakszerűen. Sokan a baj okát egyesek elvetemültségében látják, mások megint különféle elavult módszerek benemartásában stb. Pedig *társadalmi* jelenségek okai sohasem erednek az egyének elhatározásából. Az egyének csak kifejezői és végrehajtói bizonyos társadalmi erők akaratainak. A társadalmi erőket pedig sohasem lehet egyénekre boncolni, mert ezáltal megszűnik társadalmi mivoltuk.

Társadalmi erők számítható pl. a tőkés-osztály, a parasztság, a munkásosztály, a középosztály stb. Mindezen rétegeknek meg vannak a többé-kevésbé hatásos érdekszervezeteik, amelyekkel érdekeiket megvédik, akarataikat kifejezik és lehetőleg végrehajtják — társadalmi szerepüket meghatározzák.

A társadalmi erők egymáshoz való viszonya mindig változik, mert az élet fejlődésének általános törvényeit követi. Az erők növekednek, hanyatlanak, egyik vagy másik irányban hatnak, harcolnak egymással stb. Ezeket nem hagyva figyelmen kívül könnyű lesz kikutatni, mily társadalmi erők érdeke és akarata a drágaság.

A drágaság, mint társadalmi tünet gazdasági válságok és háborúk idején növi ki magát elsőrangú társadalmi kérdéssé. A válság lényegéhez tartozik, hogy a felszaporodott árúképzleteket nem lehet eladni és ezért a gyárak leállnak, a kereskedelem alábbhagy és a tőkének jövedelme csökken. Ilyen helyzetből kiutat a tőkés rendszer hívei a terjeszkedés politikájában látják, másszóval idegen piacok meghódításában, ahová a felhalmozott árútöbbleteket el lehetne helyezni. Mivel azonban a másik állam tőkései is védik a maguk piacait és fegyveres támadásra fegyveresen hajlandók felelni, fegyverkezési verseny indul meg a riválisok között és eluralkodik a háborús légkör. Ilyen légkörben a kiadások két oknál fogva növekszenek: a fegyverkezés emelkedő kiadásai és a belső ellenálló erők leszerelése miatt. A már bekövetkezett háborúban ezek a kiadások ugrászerűen emelkedtek (hogy a frontkatonának a harchoz mirdene meglegyen, 12 embernek kell dolgoznia: Anglia két nap alatt elkölt háborúra annyit, amennyit Jugoszlávia egész évi költségvetése kitesz; Németország háborús készülődése Jugoszlávia száz évi költségvetésének megfelelő összegbe került stb.). Ilyen kiadásokat a korábbi eszközökből már nem lehet fedezni és új jövedelmi források után kell nézni.

A megnövekedett terheket egyik társadalmi osztály sem akarja magára vállalni. Az uralmon lévő tehát rákényszeríti azokat a többire, míg magát kivonja alóluk.

A terhek áthárítására több eszköz van. A legelsőek egyike az u. n. infláció — magyarul a mesterséges pénzűbőség előidézése. Ez alatt a bankóprés szabadjára eresztését kell érteni, vagyis az arany alapot nélkülöző pénz szaporítását és értékének rohamos csökkentését. Nálunk a múlt év augusztusa óta megkétyszerződött a bankje-

gyek összege. Ennek folytán az árak hihetetlen magasságba szökkennek és a munkabérek csigalassúságú emelkedése messze mögöttük marad. A másik eszköz a bérmozgalmak betiltása, miáltal megszűnik a lehetősége annak, hogy a dolgozók ezúton vívják ki a magasabb munkabéreket. Ugyancsak hatásos eszköz a munkanap meghosszabbítása. A tőkések kartellbe és trösztökbe tömörülnek és úgy a munkásaikkal, mint a vevőikkel szemben egységesen lépnek fel. Ha sztrájk van, nem veszik fel egymás munkásait. Egységes árat határoznak meg, amely alatt egyikük sem szolgál ki árút és felosztják maguk között a piacokat úgy belföldön, mint külföldön. Mind-ezen intézkedéseket divatos jelszavakkal takarják le, mint pl. „általános takarékoság“, „dolgozzunk többet — likvidáljuk a lustaságot“, „kevés a nép pénze — nyomjunk többet“ stb. Ezekhez az intézkedésekhez tartozik még a forgalmi és a fogyasztási adó nemek szaporítása, mint a legáltalánosabb fogyasztási cikkek különadóval való megterhelése. Miután a gyáros és a kereskedő ezeket az adókat az árú árába kalkulálják, világos, hogy ismét a legszélesebb rétegek fizetik ezt is.

A fentiekből látható, hogy éppen azok a rétegek, amelyeknek a jövedelme válság vagy háború idején csökken, vagy teljesen meg is szűnik, viselik a rendkívüli állapotok csaknem minden költségét.

Kis államokban a kérdés még jobban komplikálódik. Itt nem csak a belső társadalmi erők egymáshoz való viszonyáról van szó, hanem még a szomszédos nagyhatalom is mint tényező lép fel. Egyszerűen megparancsolja a kicsinek, ha békét akar, lépjen vele üzleti összeköttetésbe: adjon el neki gabonát és nyersanyagot és vegyen tőle cserébe ipari cikkeket. Ha a kisállam nem keres másik nagyhatalomnál támogatást, kénytelen elfogadni az ajánlott feltételeket és ezzel egyszersmind kiszolgáltatni minden vagyonát a szomszédnak. Gabonát és nyersanyagot szállít a nagyhatalom által megszabott áron, amely rendszerint alacsonyabb a belföldi árnál, ugyanakkor ipari cikkeket vásárol nála, miáltal hazai ipara mindjobban visszafejlődik. A fokozott kivitel erősen csökkent a belföldi gabonakészleteket, ezért a gabona árai is felfelé ívelnek. Megindul az árdrágítás, árúrejtegetés, lelkiismeretlen spekuláció stb., amely tünetek már aligha szüntethetők meg.

Mindezek a körülmények járultak ahhoz, hogy Jugoszláviában múlt év szeptembere óta a táplálkozás 61%-kal, a ruházkodás 42%-kal és a fűtés, világítás 43%-kal emelkedett, viszont a munkabér csaknem megtartotta eredeti színvonalát.

Sokan azt hiszik, hogy a gabona árának emelkedése legalább a parasztságnak kedvez. Ez azonban csak földbirtokosokra és a zsíroparasztoakra áll. A törpebirtokos szegényparasztoknak, de különösen a napszámos földmunkásnak alig van annyi gabonája, hogy a telet valahogy kihúzza. Az árak emelkedése őt tehát épp annyira, vagy talán még jobban gondba ejti, mint a városi kétkézi munkást.

A drágaság elleni küzdelem eredményeit illetően a sajtó igen pesszimiztikusan in A beográdi „Politika“ szerint „A drágaság ellen nálunk alkalmazott módszerek a rossz szervezés és az intézkedések lomhasága miatt csődöt mondtak. Az állam határozatlanok és

tehetlenné bizonyult. Nyolc hónap küzdelme eredménytelen maradt. Az üzérkedés és a fogyasztó tömegek rovására történő, meg nem engedhető gazdagodás elleni harcban a hivatott tényezők nem csak határozatlanok voltak, hanem éretlenek is arra, hogy a mai sorsdöntő viszonyokban a háborús meggazdagodást gyökerestől kiirtsák.“ Pesszimizmussal azonban még egy kérdés sem nyert elintézését, annál is inkább, mert a drágaság ellen igenis lehet eredményesen küzdeni. Ebbe a küzdelembe tevékenyen be kell vonni a legjobban érdekelt és a terheket legjobban érző széles néprétegeket és azok érdekképviselőit. Ezeknek első dolga volna a kartellek, a trösztök, a nagykereskedők, a földhírtokosok egész üzletvezetését ellenőrzés alá venni, a dolgozók bérmozgalmainak és szervezkedésének teljes szabadságot biztosítani, a széles néprétegekben fogyasztási szövetkezetek hálózatát kiépíteni. Joguk és köteletségük volna az árak megállapítása és a szigorú büntetések kirovása. A hatóságoktól zavartalan működést, sőt támogatást élveznének. A büntetésekből befolyó összegeket a szegények támogatására fordítanák. A mai rendkívüli viszonyokban csak ilyen rendkívüli eszközökkel lehetne eredményesen harcolni a drágaság ellen.

Kis Flórián

A vojvodinai munkásság 1939-ben.

1. Az összes alkalmazott munkások száma (földmunkások nélkül)

Vojvodinában	Jugoszláviában
118.724	868.494

2. A munkásság összetétele termelési csoportok szerint %-ban.

	Vojvodina	Jugoszlávia
a) ipar, gyáripár bányászat, közlekedés:	66,6	72,5
b) kereskedelem, bankok, szabad foglalkozások, egyéb hivatalok:	17,8	15,5
c) egészségügy, vendéglők, háztartás:	15,6	12,0

3. A munkásság összetétele iparágak szerint

Iparág	munkások száma	0/0	0/0*
a) 1. közlekedés	14.453	12,2	12,2
2. szövő ipar	11.317	9,6	17,9
3. élelmezés	10.840	9,2	25,9

4. vas és fém	8,94	6,9	12,7
5. építészet	7.256	6,2	9,8
6. ruházkodás	6.880	5,8	25,3
7. fa	5.074	4,3	27,9
8. kő	4.846	4,0	16,8
9. bőr	3.798	3,3	13,2
10. erdő	1.525	1,2	3,0
11. villamosság	1.087	0,9	13,1
12. nyomda	1.078	0,9	15,7
13. vegyipar	923	0,8	6,1
14. dohány	246	0,2	1,5
15. papír	155	0,1	3,0
16. egyéb	1.167	1,0	1,8

összesen 78.829 66,6 12,5

b) 1. kereskedelem 10.861 9,1 16,2
2. közhivatalok 7.245 6,1 19,6

3. bankok, szabad
foglalkozások 3.146 2,6 10,2

összesen 21.252 17,8 15,7

c) 1. háztartás 12.354 10,4 19,5
2. egészségügy 3.695 3,1 21,6

3. szálloda,
vendéglő 2.594 2,1 10,7

összesen 18.643 15,6 17,9

mindhárom
csoport
összesen 118.724 100,0 13,6

* Jugoszláviából Vojvodinára eső